

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ У ВНЗ УКРАЇНИ

Політичні та соціально-економічні перетворення на сучасному етапі розвитку Української держави поставили нові завдання як перед освітньою системою в цілому, так і безпосередньо перед вищою освітою, оскільки саме їй належить провідна роль у формуванні культурних цінностей особистості, зростанні наукового та інтелектуального потенціалу країни (Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір, Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні тощо). Ефективне вирішення завдань вищої освіти здебільшого базується на якості кадрового забезпечення навчальних закладів, на рівні професійної компетентності викладачів, які реалізують процес підготовки особистості до суспільного та професійного життя [2].

У цьому контексті пошук шляхів модернізації системи підготовки педагогів вищої школи набуває особливої актуальності. Підготовка педагога засновується на осмисленні та прогнозуванні його майбутнього, а саме: бажанні досягти максимального соціального статусу у відповідному соціальному середовищі, визначенні своєї ролі в цьому процесі, досягненні максимального рівня професійної майстерності. Удосконалення професійної підготовки викладачів пов'язано з досягненням ними вершин творчого саморозвитку, високого рівня продуктивності й професійної зрілості. У зв'язку з цим особливого значення набуває акмеологічний підхід в освіті, який дозволяє здійснювати підготовку високопрофесійних фахівців, тобто таких, які мислять професійно, творчо, компетентно [5, с. 2]. Грунтуючись на аналізі наукової літератури, можна визначити акмеологічний підхід як базисне узагальнююче поняття акмеології, що акумулює сукупність принципів, методів, прийомів, засобів організації й побудови теоретичної та практичної діяльності, орієнтованих на прогноз якісного результату в підготовці педагога, високий рівень продуктивності й професійної зрілості.

Тому *метою* статті є визначення шляхів формування та удосконалення професійної підготовки педагога вищої школи у ВНЗ України на засадах акмеології.

У науково-педагогічних працях українських та російських дослідників (В. Бранський, В. Вакуленко, А. Ватуліна, Т. Григор'єва, Г. Данилова, А. Зимечев, Л. Зоріна, О. Князева, С. Курдюмов, С. Пальчевський, С. Пожарський, І. Пригожин) висвітлено основні концептуальні засади акмеологічного підходу у різних галузях науки.

На основі проведеного аналізу наукової педагогічної та психологічної літератури можна визначити, що *акмеологія* – це наука, яка вивчає закономірності й механізми розвитку людини в період її зрілості та особливо при досягненні нею найвищого рівня розвитку. Міра зрілості людини і так звана вершина цієї зрілості, або «акме» - це багатовимірний стан людини, що охоплює значний у часовому відношенні етап її життя й показує, наскільки людина склалася як спеціаліст у певній галузі, зокрема педагогічній, як особистість. Цей стан не є статичний, а навпаки, відрізняється більшою або меншою варіативністю й змінюваністю. Він дозволяє всебічно вивчати закономірності розвитку людини як індивіда (складного живого організму), особистості (ядром якої є ставлення людини до різних сторін дійсності) і суб'єкта діяльності (перш за все, як професіонала), спроможного досягти в професійній зрілості [3].

З акмеологічного погляду професійна зрілість – масштабна категорія, яка передбачає розвиток морально-етичних якостей, гуманістичної спрямованості особистості, нормативності поведінки й відносин. Зріла особистість вирізняється високою відповідальністю, турботою про інших людей, соціальною активністю, характеризується

гуманістичною спрямованістю, а не лише високими професійними досягненнями й ефективною самореалізацією.

Специфіка акмеології щодо інших наук про людину полягає в тому, що вона досліджує весь життєвий та професійний шлях особистості. Акмеологія вивчає проблеми вдосконалення, корекції професійної діяльності та виходить з того, що вершин професіоналізму й майстерності людина досягає сама, при чому професійна діяльність особистості відіграє провідне місце в її долі.

Отже, акмеологія успішно вирішує освітні завдання засобами навчання та формуючого впливу на особистість педагога, сприяє формуванню ціннісного ставлення до самовдосконалення й саморозвитку. Сутність акмеологічного підходу полягає в комплексному дослідженні цілісності суб'єкта, який проходить ступінь зрілості, коли його індивідуальні, особисті та суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в єдності, в усіх взаємозв'язках, з метою сприяння досягнення ним вищих рівнів розвитку.

Слід зазначити, що у числі важливих понять для акмеології є поняття «професіоналізму». Під професіоналізмом педагога розуміють високий рівень його психолого-педагогічних, науково-предметних знань та вмінь, культурно-моральних якостей, що забезпечують соціально необхідну підготовку молодого покоління до життя. Викладач-професіонал – це спеціаліст, що на високому рівні здійснює професійну діяльність, свідомо самовдосконалюється в процесі роботи, вносить індивідуальний творчий внесок у професію. З. Барабанова виділяє критерії професіоналізму педагогів, що поєднані у такі групи: особистісні, навчально-методичні, педагогічні критерії. До особистісних критеріїв професіоналізму педагога належать такі: психологічний (відсутність психологічних маніпуляцій в роботі, знання з психології); емоційний (любов до роботи, емоційна стійкість, добрі відносини з усіма студентами); комунікативний (взаєморозуміння з колективом); рефлексивний (самоконтроль, рефлексія власної педагогічної діяльності). Навчально-методичними критеріями є когнітивний (досконале володіння навчальним предметом); продуктивний (видання педагогічної літератури); результативний (високий рівень знань і вихованості студентів); методичний (успішне використання на практиці різних методик навчання). Серед педагогічних показників рівня професіоналізму З. Барабанова виділяє діяльнісний (пошук і впровадження нових форм роботи); креативний (творчість учителя); професійний (наполегливість, об'єктивність, організаторські здібності) критерії [1].

У процесі розвитку професіоналізму педагога вищої школи можна виділити такі рівні: (за Е. Марковською): студент – репродуктивний (свідомий вибір педагогічного навчального закладу, здобуття освіти); учитель-початківець - практичний рівень (накопичення досвіду під час роботи); спеціаліст – пошуковий рівень (максимальний арсенал знань, навичок, технологій, якими володіє педагог, а також досвід практичного застосування всіх знань на практиці); професіонал – творчий рівень інтеграції спеціальних знань (розробка власних методик, передача досвіду іншим педагогам); майстер – інтеграція особистої зрілості та професіоналізму (майстер – це педагог, який інтегрував в собі професійний досвід та отримав новий спосіб використання та передачі досвіду).

Реалізація акмеологічного підходу у формуванні професіоналізму майбутніх викладачів вищих навчальних закладів, основну мету якого вбачаємо в оволодінні ними акмеспрямованими стратегіями творчої самореалізації у процесі досягнення вершин професіоналізму, здійснюється в умовах магістратури засобами застосування акмеологічних освітніх технологій, адже вони сприяють активізації внутрішнього потенціалу студентів (мотиваційно-цільової сфери їхньої особистості, здібностей, вольових якостей, самосвідомості) як умови їх сходження до свого акме-рівня [4].

Так, на етапі магістратури важливим вважається вивчення магістрантами, майбутніми викладачами, крім нормативних курсів «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Методика викладання у вищій школі» тощо, таких навчальних дисциплін як: «Персональний імідж сучасного педагога», «Педагогічна акмеологія», «Акмеологія освіти», «Акмеографія» спрямовані на формування теоретичних знань та умінь студентів щодо

здійснення науково-педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах на акмеологічних засадах.

До того ж, доцільним є проведення круглих столів, диспутів за такими темами: «Педагогічні технології формування і розвитку конкурентоспроможних якостей особистості засобами навчальної дисципліни», «Фактори і умови досягнення професійної майстерності», «Професіоналізм педагога як об'єкт дослідження педагогічної акмеології».

Таким чином, ознайомлення студентів з основними положеннями акмеології та педагогічної акмеології позитивно впливає на пізнання і розкриття як власного потенціалу, так і потенційних сил майбутніх вихованців; сприяє усуненню перешкод, що заважають самовдосконаленню, самореалізації, саморозвитку, саморуху до акме. З позиції акмеологічного підходу готовність викладача до професійно-педагогічної самореалізації забезпечується розвитком процесів стимулюванням досягнення акме, формуванням педагогічної майстерності та професіоналізму.

Література

1. Барабанова З.П. Развитие акмеологической культуры педагогов как условие осовения личностно ориентированного взаимодействия [Електронний ресурс] / З.П. Барабанова. – Режим доступу : http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/school_akme_vestnik_akme_akme_3_2009_barabanova_razvitie_akmeolog_kulturu/

2. Гура О.І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04. «Теорія та методика професійної освіти» / Олександр Іванович Гура – К., 2008. – С. 1

3. Козир А.В. Акмеологічний підхід до формування професійної майстерності викладачів мистецьких дисциплін [Електронний ресурс] / А.В. Козир. – Режим доступу : http://www.culturalstudies.in.ua/kns2_13.php

4. Разина Н.А. Акмеологический подход к развитию профессионализма современного педагога в инновационной образовательной среде средней школы [Електронний ресурс] / Н.А. Разина. – Режим доступу : http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/school_akme_vestnik_akme_akme_3_2009_razina_akmeolog_podhod_k_razvit/

5. Рибалко Л.С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя: дис... доктора пед. наук: 13.00.04 / Рибалко Людмила Сергіївна – К., 2008. – 400 с.

УДК 378.1(477)«312»(043)

Бондаренко О. В., асистент

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО БОЛОНСЬКИХ ДЕКЛАРАЦІЙ

Період 2009 – 2010 років увійде в історію розвитку української системи вищої освіти як один з найважливіших. Саме в цей час проходить модернізація нормативно-правової бази вищої освіти України згідно стандартів і рекомендацій Європейського простору вищої освіти. Болонський процес не передбачає уніфікацію української системи вищої освіти: проходячи процес інтеграції у Європейський простір вища освіта України має зберігати свою національну ідентичність. Але він передбачає певні зміни в національній системі освіти, наближення законодавства вищої освіти України до законодавства вищої освіти Європейського Союзу. Реформування вищої освіти обумовлено обов'язковим прийняттям нових документів, які будуть регулювати відносини у системі вищої освіти України, відповідно до вимог Болонської системи.